

Wstęp

Problematyka prezentowanej monografii, piątej z cyklicznie wydawanych przez Katedrę Edukacji Artystycznej UŁ książek o sztuce i wychowaniu¹, dotyczy osoby pedagoga sztuki i jego roli we współczesnej edukacji.

W tytule zakres odniesień został ujęty szeroko – obejmuje on wszystkich pedagogów podejmujących świadomie działalność wychowawczą, których przedmiotem jest sztuka w aspekcie twórczym i odbiorczym. Większość przedstawionych rozważań dotyczy jednak pedagogów sztuki, tzw. zawodowców.

W oficjalnej nomenklaturze zawodów w dziedzinie wychowania i nauczania wymienia się: nauczycieli muzyki, nauczycieli plastyki, nauczycieli wiedzy o kulturze, a w odniesieniu do szkolnictwa zawodowego – nauczycieli przedmiotów artystycznych. W katalogu zawodów pedagogicznych nie ma klasyfikacji dla pedagogów sztuki. Natomiast wymienia się pedagogów-animatorów kultury i pedagogów specjalności terapii pedagogicznej. Bliżej zatem jesteśmy sytuacji, kiedy to arteterapeuta uzyska status zawodowy pedagoga niż osoba prowadząca edukację estetyczną szkolną i pozaszkolną. Ta druga forma działalności staje się coraz szersza i stąd określenie „nauczyciel sztuki”, odnoszące się tradycyjnie do instytucji szkolnych, zawęża nieadekwatnie zakres rzeczowej działalności edukacyjnej.

Nie było intencją inicjatorów publikacji zapraszających autorów z różnych ośrodków uniwersyteckich do podjęcia rozważań o pedagogach sztuki, formułowanie definicji sprawozdawczej. Dyskusja na ten temat odbyła się na konferencji naukowej zatytułowanej „O tożsamość zawodową pedagoga sztuki”, zorganizowanej przez Katedrę Edukacji Artystycznej w listopadzie 2012 roku.

---

¹ Dotychczas ukazały się następujące monografie zbiorowe: *Sztuka w dialogu polsko-włoskim*, Łódź 2006; *Samotność oswojona przez sztukę*, Łódź 2007; *Sztuka wobec zakresów wolności człowieka liberalnego*, Łódź 2009; *Szkoła XXI wieku – szkołą edukacji estetycznej. Projekt nadziei*, Łódź 2011.

Istotny cel w redagowaniu przyjętych opracowań autorskich polegał na zaprezentowaniu rzeczywistych zakresów działalności pedagogów wychowujących przez sztukę. Podkreślono specyfikę kompetencji zawodowych i osobowych wynikających z samej istoty przedmiotu wychowania, jakim jest sztuka. Zwrócono uwagę na bariery i perspektywy w działalności pedagoga sztuki. Tematy podjęte i rozważane przez autorów sugerować mogą potrzebę zdefiniowania pragmatyki zawodowej pedagoga sztuki. Główną jednak motywacją do poszukiwań badawczych stanowiło określenie aktualnych preferencji zawodowych na podstawie doświadczeń z praktyki i analiz procesu kształcenia pedagogów sztuki oraz ich uwarunkowań teoretycznych.

Problematyka związana z zawodem nauczyciela sztuki, pedagoga sztuki, była przedmiotem opracowań w literaturze. I tak znane są koncepcje Ireny Wojnar przedstawione w: *Nauczyciel i wychowanie estetyczne* (1968), idea wychowawcy estetycznego Stefana Szumana w: *Sztuka i wychowanie estetyczne* (1975) oraz propozycja Katarzyny Olbrycht w pracy: *Sztuka a działania pedagogów* (1987). Od tego czasu ukazało się sporo publikacji dotyczących nauczycieli przedmiotów plastyka i muzyka.

Wyjaśnienia wymaga także użycie w tytule pojęcia „sztukmistrze” w odniesieniu do aktualnej działalności pedagoga sztuki XXI wieku. W utrwalonym, słownikowym znaczeniu tym mianem określa się człowieka pokazującego sztuki, akrobatę, cyrkowca. Najbliższe znaczenie słowa „sztukmistrze” użytego w tytule tej monografii odnaleziono w definicji sformułowanej przez Stowarzyszenie Sztukmistrzów Lubelskich na „Karnawale Sztuk-Mistrzów”, zainspirowanej książką Bashevisa Singera *Sztukmistrz z Lublina*: „Są to osoby posiadające niezwykle umiejętności, jednak nie oparte na iluzji”².

Niezwykłe w zawodzie pedagoga sztuki jest współistnienie cech osobowych i kompetencji oraz bardzo wysoki stopień współzależności między nimi. Przedstawione autorskie rozważania, odnoszące się do tego właśnie charakteryzującego pedagoga sztuki aspektu, podzielono na cztery części tematyczne. Są to: I. *Status kulturowy i społeczny pedagoga sztuki* (7 prezentacji), II. *Atrybuty zawodowe pedagoga sztuki* (3 prezentacje), III. *Kształcenie i doskonalenie zawodowe pedagogów sztuki* (5 prezentacji), IV. *Obszary działalności edukacyjnej pedagoga sztuki* (10 prezentacji).

---

² www.sztukmistrze.eu (dostęp: 26 X 2013).

Jak widać z powyższego zestawienia, najczęściej penetrowanym obszarem badań jest działalność edukacyjna pedagoga sztuki. Wydaje się bowiem, że w obszarach działalności edukacyjnej następuje największe przewartościowanie, co może stanowić pewną barierę mentalną dla wielu pedagogów, nauczycieli w edukacji artystycznej. Dotyczy to zanikania priorytetowej funkcji szkoły, jako instytucji nadrzędnej w tej edukacji, i włączania do niej obszarów kultury popularnej i przestrzeni medialnej. Jak wynika z analizy zgłoszonych tematów, media stanowią coraz częściej przedmiot badań nad edukacją estetyczną. Nieco skromniej prezentowane są obszary kultury popularnej, perspektywicznie zaś trzeba traktować edukację przez rozrywkę, w myśl maksymy: „uczyć bawiąc”, *entertainment-education*, jako sferę oddziaływań wychowawczych w ramach tej kultury³.

Pracę tę dedykujemy pedagogom wychowującym przez sztukę, z odwołaniem się do perspektywy *edutainment* kultowymi słowami: „Niech moc będzie z nami”.

Mirosława Zalewska-Pawlak

---

³. A. Iwanicka, *Edutainment – sposób na edukację w dobie kultury popularnej*, [w:] D. Hejwosz, W. Jakubowski (red.), *Kultura popularna – tożsamość – edukacja*, Kraków 2010.